

Društvo Bilečanci Slovenija
Zlato polje 1, 4000 Kranj
info@bilecaslo.si
www.bilecaslo.si
+386 41 423 187
+386 40 557 817

»Sredi pušk in bajonetov,
sredi mrkih straž,
tihu stopa naša četa,
v hercegovski kras.
Čuje se odmev korakov,
po kamenju hercegovskem,
he ja ho, he ja ho.«

(Bilečanka, Milan Apih, 1940)

IVO GAJIČ, članska številka DBS 207, 50. klasa ŠROP Bileća

SPOMINI I. DEL

13.12.1975 – 17.01.1976

Ljubljana, sobota 13. december 1975

Zadnji špil. Kolegi še nimajo zamenjave, obnašamo se, kot da ni nič. No ja, iskreno, takega bobnarja kot sem jaz bodo z lahkoto našli. Hudo mi je, ker me ne bo zraven na novoletnem igranju, uspelo nam je podpisati kar dobro pogodbo.

S spanjem bo bolj »bogo«, jutri namreč odhajam v vojsko. Pravzaprav bi se moral v kasarni zglasiti že včeraj, ampak sem si rekel, da me prek vikenda zagotovo ne bodo pogrešali, več kot v »arest« pa me tako ali tako ne morejo dati.

Bileća?

Nisem vedel kje je, sem pa ugotovil da je prekleto daleč!

Leva slika: od leve proti desni – Mile Jenko, Franc Kolenc Koki, Tone Povše, Rado Bezjak Čížek in jaz

Desna slika: od leve proti desni - jaz, Milenko Arnejšek - Prle in Vojc Paunović. Slika za plakat skupine PRLE SISTEM.

Društvo Bilečanci Slovenija
Zlato polje 1, 4000 Kranj
info@bilecaslo.si
www.bilecaslo.si
+386 41 423 187
+386 40 557 817

»Sredi pušk in bajonetov,
sredi mrkih straž,
tiho stopa naša četa,
v hercegovski kras.
Čuje se odmev korakov,
po kamenju hercegovskem,
he ja ho, he ja ho.«

(Bilečanka, Milan Apih, 1940)

Nedelja, 14. december 1975

Sem na letališču. Srečam sestro svojega žal pokojnega prijatelja Vojca Paunoviča s katerim sem nekoč igral. Odhaja na poročno potovanje.

Pa jaz? GLEDAM DRUŽINO,

Sin Igor je še premajhen, da bi razumel kam odhajam. Opazujem mlajši par. Ona objokana, on jo miri. »Saj bo minilo,« pravi in jo opogumlja a ne njemu ne meni ni lahko pri srcu. Mladenič je Bojan Klančar. Akademski slikar, s katerim sva bila kasneje skupaj tudi v prekomandi v Pančevu. Prej se nisva poznala. Oba sva se odločila za zamudo in oba sva se namesto dolgotrajne vožnje z vlakom odločila za letalo do Dubrovnika. Med letom se nisva prav veliko pogovarjala, bila sva zatopljena predvsem v svoje misli. Jebemti, za eno leto so naju ločili od familije.

V Dubrovniku sva poiskala avtobus in se odpeljala proti Bileći. Na postaji sva sklenila poiskati še kak bife, da bi se vsaj spodobno poslovila od civilke a nama ni uspelo. Kot bi naju zavohali, takoj so vedeli kam sodiva in – direkt v kasarno.

Svetovali so mi, da se pred odhodom v vojsko ostrižem a ni zaleglo – direkt k frizerju. Potem zlaganje civilne obleke in prevzem uniforme. Moja je bila vsaj za tri številke prevelika a protest ni pomagal – »saj nisi na modni reviji,« me je ozmerjal vodnik v skladišču. Nekako mi je uspelo zamenjati vsaj hlače z nekim fantom iz Črne gore, ampak moja podoba ni bila prav nič vojaška. Prekratke hlače, prevelik reklc, ogromen šinjel, ampak škornji so mi bili prav.

Pot v spalnico. V njej trideset meni povsem neznanih ljudi, s katerimi bom delil usodo naslednjih sedem mesecev. Nekaj fantov se obnaša kot bi bili že pravi veterani pa so tu le kak dan ali dva dlje od mene. Vodnik stažist mi je pokazal posteljo in omarico v katero naj bi zložil cel kup opreme, ki sem jo s seboj prinesel v šotorskem krilu. Ni šlo ravno

Društvo Bilečanci Slovenija
Zlato polje 1, 4000 Kranj
info@bilecaslo.si
www.bilecaslo.si
+386 41 423 187
+386 40 557 817

»Sredi pušk in bajonetov,
sredi mrkih straž,
tiho stopa naša četa,
v hercegovski kras.
Čuje se odmev korakov,
po kamenju hercegovskem,
he ja ho, he ja ho.«

(Bilečanka, Milan Apih, 1940)

najbolje – opreme cel kup, omarica pa premajhna. Nekako mi je le uspelo. Na poligonu je slišati zvok trobente, potem pa ostra komanda: GASI SVETLO, LAKUNOČ VOJSKO.

Šel bi domov, ampak ne preostane mi nič drugega, kot da na koledarčku prečrtam prvega od dni, ki me še čakajo.

Bileća, ponedeljek, 15. december 1975

Prva noč. Slabo sem spal, nenehno sem se premetaval na meni povsem neznani in neudobni postelji, hkrati pa sem preklinjal smrčanje novih tovarišev. Bilo je že skoraj jutro, ko mi je le uspelo zaspati, a komaj sem zares zaspal ostra komanda: DIŽ SE VOJSKO!

Prvi hip niti ne vem kje sem, iščem svojo obleko in ob nenehnem AJDE, BRŽE, BRŽE nekako uspem, da se sestavim. Sosednja postelja Janez Rankel, tudi iz Ljubljane. Prej se nisva poznala. Tu je že tretji dan in približno ve kako in kaj. Res mi je v pomoč.

Umivanje, britje, postrojavanje, fiskultura. Pa znova postrojavanje. Komandiru voda niso všeč moji brki, segajo prek roba ustnic. Da mi pet minut, da to uredim. Zajtrk. Pred vhodom v jedilnico komanda KAPU SKINI!. Pa kaj gre tu res vse na komando?

Čakam kaj se bo zgodilo zaradi zamude, a je nihče niti ne omeni. Znova postrojavanje in prvi odhod v učilnico. Še vedno je tema, pa tudi mrzlo je, ma kaj mrzlo, ledeno. Preklinjal sem župana, ki me je spravil v to godljo. Še kak slab mesec nazaj sem imel napotnico za šolo LPA v Zadru. »Veš, občina Moste Polje in Bileća sta pobrateni in je prav, da greš v Bilečo,« mi je rekel. Ja, lahko je njemu, sedi tam na toplem in se odloča o moji usodi. Zadar, morje in bistveno topleje kot tu, kjer je sam kamen. Pa še pešadija, najbolj zajeban rod vojske.

Ves dan poslušam – ajde brže, brže, dan pa se vleče kot jara kača. Napeto je, praktično ni časa niti toliko, da bi v miru pokadil cigareto. No pa saj v bistvu mi to kar ustreza – manj kadim pa tudi ni časa, da bi razmišljal o svojih problemih. Kaj delata sin in žena? Kaj zaboga počnem tu skoraj 1000 kilometrov od doma? Kdo neki ima pravico, da me za leto dni loči od družine? Ja, nekdo očitno lahko in ne pomaga, če se ubadam s temi vprašanji.

Po večerji se ves ta tempo nekoliko umiri in počasi se spoznavam s tovariši. Od kod si? Titograd, Skopje, Đakovo, Kranj, Kosovska

Društvo Bilečanci Slovenija
Zlato polje 1, 4000 Kranj
info@bilecaslo.si
www.bilecaslo.si
+386 41 423 187
+386 40 557 817

»Sredi pušk in bajonetov,
sredi mrkih straž,
tiho stopa naša četa,
v hercegovski kras.
Čuje se odmev korakov,
po kamenju hercegovskem,
he ja ho, he ja ho.«

(Bilečanka, Milan Apih, 1940)

Mitrovica..... znana mesta, ampak kje za vruga so Selevac, Srb, Lički Osik, Blace, Tavankut? Nimam pojma.

Pravnik, učitelj, profesor, strojni inženir, sociolog.... v glavnem izobraženi in v istem sranju kot sem sam.

Malo pred deseto nas vodnik stažist opozori na povečerje. Vzamem v roke koledarček, da bi prečrtal 15. december pa razočarano ugotovim, da sem to storil že popoldne. No ja, nič hudega, minil je tudi drugi dan moje junaške avanture.

Bileća, torek, 16. december.1975

Drugi dan mojega služenja. Spanje? Bolje kot včeraj, ampak zelo kratko. Približno ob petih zjutraj je slišati neko zvončkljanje v radiatorjih. Pretakanje vode, ki pomeni da bo zdaj zdaj slišati neprijetni glas komandira odelenja: »DIŽ SE VOJSKO!«

Radijatorji? V bistvu konfort o katerem v marsikateri vojašnici lahko le sanjajo. Ne znam si predstavljati, da bi moral tam nekje ob štirih zjutraj kuriti pečico, ki bi spalnico ogrela šele potem, ko bi mi že kako uro zmrzovali na poligonu.

Sicer pa jutranje vstajanje? Saj v bistvu sem ga navajen, ob približno isti uri stajam tudi v Ljubljani in odidem v službo, le da je doma vse umirjeno, tu pa kar naprej poslušam »Ajde, brže, brže!« kot da bi se nam ne vem kam mudilo.

Pospravljanje postelje, ravno, gladko in na rob. No, ni mi jasno, kako naj jo pospravim na rob, saj je srednji madrac za kakih pet centimetrov širši od ostalih dveh. Seveda dobim »ostav«, vodnik mi že pospravljeno posteljo podre. Ponovim vajo, izid je enak. Znova razmetana postelja. Potem mi vodnik le pokaže kako naj širši madrac porinem proti sredini, da dobim kolikor toliko raven rob in kako naj potem z oslinjenimi prsti svaljkam rjuho, da bo rob postelje na »ivico«, to je da bo oster kot britev. Dober štos za naslednjih sedem mesecev. Aja, pozabil sem povedati kako smo morali urediti kaseto, ki se mi je zdela vse premajhna, da bi vanjo zložil vso tisto kramo, ki so mi jo naložili v šotorsko krilo. Se mi je zdelo, da je robe trikrat preveč, da bi jo lahko zložil v tisto kakih meter dvajset visoko in kakih 80 centimov široko kaseto. Sinoči sem se trudil kaki dve uri in nekako mi je uspelo. Neverjetno, To je bil tudi prva od tistih treh magičnih besed, ki so nam jih kasneje vseskozi ponavljali: RED. Drugi dve sta bili RAD in , DISCIPLINA,

Društvo Bilečanci Slovenija
Zlato polje 1, 4000 Kranj
info@bilecaslo.si
www.bilecaslo.si
+386 41 423 187
+386 40 557 817

»Sredi pušk in bajonetov,
sredi mrkih straž,
tiho stopa naša četa,
v hercegovski kras.
Čuje se odmev korakov,
po kamenju hercegovskem,
he ja ho, he ja ho.«

(Bilečanka, Milan Apih, 1940)

No, dokler sem se mučil s pospravljanjem postelje, je večina sotrpinov že zaključila z umivanjem in z britjem. Standard – »jutranja fiskultura« na minus 15 in nato »smotra.« Ponovno dobim tri minute. Ne zaradi brkov, ti so zdaj OK, točno ob robu zgornje ustnice, ampak »vojnik mora u stroj uredan i obrijan!«

Kakšna butasta komanda, Poručniku je tako kot meni jasno, da je v teh treh minutah kolikor mi jih je dal nemogoče iz stroja kakih 50 metrov do umivalnice v prvem nadstropju, se obriti in se nato vrniti v stroj. Ampak – »izvrši pa se žali.« Kako zelo sem zavidal fantom, ki jim je prvi puh pod nosom šele začel dobro poganjati.

Po učni uri v učilnici, kjer se dodatno spoznavam z novimi tovariši je čas, da si malo podrobneje pogledam tudi kasarno. Na svoje veliko presenečenje srečam znanca iz Ljubljane, Stojana Kreblja. Nisva se srečala že kar dolgo pa je bil čas, da malce poklepetava. On je že »stara kuka« saj je v vojašnici dva dni dlje kot jaz. Ve kje je kantina in greva na pivo in napolitanke. Kakšna nora kombinacija. Ko danes v moški družbi klepetamo in kot pravi dedci prej ali slej zavijemo na te vojaške cajte se tej kombinaciji pravzaprav vsi čudimo. Od Jesenic pa do Gevgelije, skratka v vseh kasarnah in v vseh generacijah je bila to tista ubitačna varianta, ki mi še danes ne gre skupaj, takrat pa je bila to zakon.

Stojan je bil znan, da se je vedno znašel in tudi tu se je. Predstavil mi je vodnika stažista Mitjo Klavoro, kasnejšega direktorja policije in avtorja knjige Od Depale vasi do Patrije. Nisem vedel kako naj se obnašam, on je bil vendarle stažo in se je temu primerno tudi držal, jaz pa še čisti remac.

Popoldne smo dobili zadolžitev – čiščenje stopnic in hodnika desna stran. Dobro je, veliko bolje smo jo odnesli kot drugi vod, ki je dobil čiščenje WC-jev in umivalnice.

Uspe mi napisati pismo ženi. Večerja in čas, da v koledarčku prečrtam tudi drugi dan mojega služenja domovini. Nočem niti razmišljati o tem koliko mi jih je še ostalo.

Bileća, sreda, 17. december 1975

Tretji dan in prve resnejše ure strojeve obuke. Poročnik z vodniki stažisti je pokazal osnove – na desno, na levo... potem pa se cel poligon spremeni v en sam cirkus poln vojakov, ki si komandirajo kar sami. Če bi to gledal nekdo s strani bi si verjetno mislil svoje. 35 ljudi v uniformi se

Društvo Bilečanci Slovenija
Zlato polje 1, 4000 Kranj
info@bilecaslo.si
www.bilecaslo.si
+386 41 423 187
+386 40 557 817

»Sredi pušk in bajonetov,
sredi mrkih straž,
tiho stopa naša četa,
v hercegovski kras.
Čuje se odmev korakov,
po kamenju hercegovskem,
he ja ho, he ja ho.«

(Bilečanka, Milan Apih, 1940)

giblje na enem delu piste, 35 na drugem delu, pa 35 na... Vsi pa se derejo na leeevo, na deeesno. Situacija je toliko bolj komična, ker je zunaj minus deset stopinj, Komaj čakam na tistih deset minut voljno, da si malce oddahnem in pokadim cigareto. Nisem je uspel pokaditi niti polovico, ko je padla komanda nastavljam s radom, Videti je, da čas v vojski teče povsem drugače, v normalnih okoliščinah bi v desetih minutah lahko pokadil dve cigareti, tu pa še ene nisem uspel. Učimo se kako se pravilno pozdravlja pa niti približno ni tako lahko kot je bilo videti, zvemo, da se brez kape ne pozdravlja in da je to moč videti le v kakem ameriškem filmu. Skratka komaj čakamo, da se ta del obuke konča in da jo mahne v učilnico, kjer je vsaj toplo. No, pa nas odpeljejo v kinodvorano, kjer je še prijetneje. Pokazali so nam nek »nastavni« film, no, kakor hitro so ugasnile luči je vsaj polovica dvorane nemudoma zaspala. To se mi je dogajalo tudi kasneje, dobil sem neke vrste pogojni refleks – kakor hitro sem stopil v to dvorano, sem ne glede na film, tudi če je šlo za kako napeto kriminalko takoj ko so ugasnile luči prav sladko zaspal. Obstaja tudi anekdota za katero sicer ne vem, če je resnična, ampak bi kar verjel da je. Starešina: »Vsi, ki ste budni, za vas to povelje ne velja, za ostale pa MIRNOOO!« in v hipu se v stav mirno postavi več kot pol kinodvorane. Vsak nadaljnji obisk te kinodvorane smo kasneje poimenovali obisk doline sanj. Teh nastavnih filmov je bilo res ogromno, ampak res se ne spomnim, da bi uspel do konca pogledati vsaj enega.

Po dobri meri spanja zopet na zrak in na mraz, nekaj osnov taktičke obuke in kosilo. Meni je res hecno, da se tu dela vse na komando, Ko se postavimo v vrsto in preden vstopimo v jedilnico sledi komanda »kapu skini!« in ko to opravimo vsi kot eden šele lahko vstopimo. Naš vod je danes zadnji na vrsti in to pomeni, da je pasulja zagotovo zmanjkalo in na krožniku se pojavi nekaj zelenega, menda grahov pire. Pravzaprav niti ni slab, ampak pasulj je le pasulj. Vsem tekočim zadevam – jutranjemu čaju ali juhi pri kosilu sem se odpovedal – malo zato, ker imajo nek priokus ki mi ne ustreza, malo pa zato, ker sem slišal, da dajejo not bromovo sol. Ne vem, če je res, ampak 😊 Mešovito nastavna četa, to so vojaki, ki skrbijo za to, da lahko šola normalno funkcionira (kuharji, šoferji, straža....) vedno končajo svojo obuko kako uro pred nami in lahko hrano izbirajo, nam pa ne preostane drugega, kot da vzamemo kar ostane. Kasneje, ko sem bil že nekoliko bolj izkušen sem v primeru da je ostal samo kupus sam sebi komandiral pot v kantino. 😊

Društvo Bilečanci Slovenija
Zlato polje 1, 4000 Kranj
info@bilecaslo.si
www.bilecaslo.si
+386 41 423 187
+386 40 557 817

»Sredi pušk in bajonetov,
sredi mrkih straž,
tiho stopa naša četa,
v hercegovski kras.
Čuje se odmev korakov,
po kamenju hercegovskem,
he ja ho, he ja ho.«

(Bilečanka, Milan Apih, 1940)

Popoldne ure učenja in uspel sem ženi napisati pismo, potem pa kantina, obvezno gledanje TV dnevnika in še najlepši in najbolj veličasten trenutek dneva: NA KOLEDARJU SEM PREČRTAL 17. DECEMBER.

Bileča, četrtek, 18. 12. 1975

ČETRTE DAN MOJEGA SLUŽENJA DOMOVINI.

Jutranje postrojavanje. Postelja zrihtana, brki so v redu in tudi obrit sem, kot se spodobi po pravilu službe. Za zajtrk dobimo nek burek s krompirjem. Še nikoli prej ga nisem videl, kaj šele da bi ga jedel, ampak moram priznati, ni slab,

Vreme se je popravilo, posije sonce in nenavadno toplo je za ta letni čas. Če sem še včeraj zmrzoval, bi danes najraje odložil šinjel. Počasi se približuje 22. december, dan JLA. Vodniki stažisti in nek poročnik na robu piste se pripravljajo in vadijo strojevi korak. Opazujem jih in vseč mi je to kar počnejo.

Danes so nas delili po oddelkih, dodelili smo me v prvi oddelek, moj komandir je Jusuf Brulić iz Sjenice. Še en kraj za katerega nimam pojma kje je, pa sem zvedel, da je nekje v Sandžaku in da je tam menda zelo hladno. Kakšno naključje, v vodu nas je pet Slovencev in moj postelja do postelje cimer je tudi Ljubljčan Janez Rankel s katerim se pred vojsko nisva poznala. Če bi vedeli, da sva tudi v Ljubljani skoraj soseda naju zagotovo ne bi dali skupaj. Z menoj v vodu so še Stane Slapar iz Kranja, Danilo Krečič (žal pokojni) iz Vipave, in Stojan Čepar iz Barke (žal tudi pokojni).

Smo jubilejna 50. klasa in prva generacija vojakov, ki je poleg zajtrka, kosila in večerje deležna tudi malice. Nimam nič proti, še zlasti ker imam rad eurokrem, ki je sestavni del vsake malice.

Danes zadolžujemo tudi orožje. Dobim polavtomatsko puško in sem v bistvu kar vesel, ni težka kot puškomitraljez ali ručni bacač pa še kakega posebnega dela ni z njo (jasno, nadanje ludom radovanje, kot sem kasneje videl)

Naknadno me poročnik zadolži še za punilaca bestrzajnog topa. Kaj neki je to? Nimam pojma, ne vem niti kako je videti, sliši pa se ne ravno dobro. Popoldne si ga le ogledam. Top je bolj topič in stoji pred spalnico četrtega voda, menda pa je zelo učinkovit v borbi z oklepniki

Društvo Bilečanci Slovenija
Zlato polje 1, 4000 Kranj
info@bilecaslo.si
www.bilecaslo.si
+386 41 423 187
+386 40 557 817

»Sredi pušk in bajonetov,
sredi mrkih straž,
tiho stopa naša četa,
v hercegovski kras.
Čuje se odmev korakov,
po kamenju hercegovskem,
he ja ho, he ja ho.«

(Bilečanka, Milan Apih, 1940)

.Prispejo prva pisma, od mojih nič. Malo sem razočaran in gledam srečneže, ki so jih prejeli. Nič, bo pa jutri, se tolažim. Poleg tega sem zelo razočaran, ker sem zvedel da ne bo nič z mojo potjo po inštrument – v vojaškem klubu je na voljo vsa potrebna oprema in to ne slaba. Vodja ansambla je nek stažo, plešast, prav nič rokerski, ampak hitro opazim, da je dober. Opravim avdicijo, ampak sem razočaran, postanem prva rezerva, Ne obvladam balkanskih ritmov, ampak se bom že naučil. Spoznam makedonskega pevca in trobentarja (zdaj je kar velika makedonska zvezda) Vasila Atanasova in Vasil me pouči – zapomni si, je zelo enostavno, vseskozi si ponavljaš tre-ba tre-ba jebati, tre-ba tre-ba jebati.... To je menda 9/12. V Sloveniji še narodnozabavne glasbe nisem igral, zdaj pa - ja nič, bomo probali.

Poročnik mi razlaga, da je to ukvarjanje z glasbo čisto na prostovoljni bazi in da sem se prišel v Bilečo izšolat za oficirja ne pa za glasbenika in da gre glasba izključno v moj prosti čas.

Pred spanjem rutina – s Stojanom v kantini pojeva napolitanke in spijeva pivo in še en dan v koledarju je prečrtan. Vse skupaj gre prepočasi.

Bileća 19. december 1975

Izjemno lep in sončen ter predvsem nenavadno toplel dan za ta letni čas. A kot kaže, sem vstal na levo nogo. Vse mi je odveč, vsi so mi odveč. Ko bi se vsaj lahko zavlekel v kak kot, ampak to je nemogoče – v spalnico ne smemo, učilnica je polna, vojašnice pa še ne poznam tako dobro, da bi poiskal kak osamljen kotiček. Ob vsem tem sem zadolžen za čiščenje hodnika in stopnic.

Dobil sem sliko sina in lotilo se me je malodušje – le zakaj ne smem biti z njim? Zamudil bom najlepše dni, zamudil bom njegov prvi zob, postavljanje na noge, prve korake. No, vsaj »nastava« se je začela s polno paro. Delam kar se da veliko tako da mi čas hitreje teče, da je manj časa za razmišljanje, ampak sem kot sod smodnika. »Ne diram te, ne diraj me!« Bojim se, da ne bom eksplodiral. In sem. Medtem ko traja čiščenje stopnic nihče nima vstopa pa vendarle eden od vojakov (kasneje sva se sicer kar dobro razumela) kljub nekajkratnemu opozorilu tega ni upošteval. S škornji polnimi blata je na vsak način hotel vstopiti in je jasno zapackal del, ki sem ga že očistil. Stopil sem na sredo stopnic in mu skušal preprečiti vhod a zaman. Odrinil me je, jaz pa, kot da sem čakal samo na to – eksplodiral sem, očitno je bila vžigalna vrstica

Društvo Bilečanci Slovenija
Zlato polje 1, 4000 Kranj
info@bilecaslo.si
www.bilecaslo.si
+386 41 423 187
+386 40 557 817

»Sredi pušk in bajonetov,
sredi mrkih straž,
tiho stopa naša četa,
v hercegovski kras.
Čuje se odmev korakov,
po kamenju hercegovskem,
he ja ho, he ja ho.«

(Bilečanka, Milan Apih, 1940)

prekratka in stepla sva se. Trajalo je kar nekaj časa, da so naju ločili. Jasno RAPORT pri komandirju voda Milenu Lazareviću in komandirju čete Nikoli Šegrtu. Stal sem mirno in poslušal njuno pridigo, bil sem tiho, medtem ko je moj nasprotnik storil vse, da bi me še bolj očrnil. Ko je bilo dretja konec sem oba komandirja povsem mirno vprašal zakaj sem pravzaprav tukaj. »Na raportu?« me je začudeno vprašal Šegrt. »Ne na raportu ampak v Bileći, sem mu odgovoril. »Ne razumem,« je bil še bolj začuden Šegrt. »Pa družje poručniče, kot vem sem prišel v Bilečo da bi branil naš narod in naš teritorij, če bi ga hotel kdo na silo osvojiti. Ljubivoje (tako je bilo fantu, ki je bil sicer iz Čačka ime), je skušal ravno to. Hotel je na silo osvojiti teritorij, moja naloga pa je bila da ga ubranim in to sem tudi storil!«

Za trenutek je nastala tišina, potem pa se je oglasil še Lazarević, ki ni mogel prikriti smeha: »Ven oba pa da ne bosta mislila, da se je zadeva s tem končala. O vsem tem se bomo pogovorili na vodovem sestanku.«

Nič se kasneje ni zgodilo, še prekorednega požarstva nisem dobil, me je pa Lazarević kasneje poklical k sebi in me je vprašal, če znam tipkati. Seveda sem znal, v gimnaziji sem hodil k strojepisnemu tečaju ne da bi vedel kako prav mi bo to prišlo v vojski in dobil sem novo zadolžitev – začel sem pisati podsetnike, kar mi je kasneje zelo koristilo.

Tako sem izbojeval svojo prvo vojaško zmago in zvečer sem z nekoliko lažjim srcem prečrtal še en dan.

Bileća z 21. na 22. december 1975

Zdaj sem že izkušen, za menoj je cel teden prilagajanja novim razmeram. Počasi sem spoznal vse sotrpine, bolj ali manj jih poznam po imenu in priimku, za nekatere celo vem od kod so.

Prvič sem slišal za Bunjevce, (Hrvati, ki živijo okoli Subotice), čeprav nimam pojma kje natanko bi lahko bil Tavankut. Zdaj tudi vem, da Lički Osik nima nobene zveze z Osijekom, Blace pa so v Topliškem upravnem okraju, čeprav se mi niti ne sanja kje naj bi ta Topliški upravni okraj bil. Sjenica je v Sandžaku in menda je tam pozimi tak mraz, da ga niti na vrhu Triglava ne premorejo.

Jutri pride na obisk general. Veliko čiščenje, generalno čiščenje, kot se spodobi za obisk generala. Vodnik stažist ves dan trenira kako bo predal raport, če bi se general blagovolil oglasiti tudi v naši spalnici. "Družje generale, prvi vod..... spreman je za smotru, u spavaoni se nalazi xxx pitomaca.....raportira pitomac vodnik..." Ne gre mu čisto gladko, zatika se

Društvo Bilečanci Slovenija
Zlato polje 1, 4000 Kranj
info@bilecaslo.si
www.bilecaslo.si
+386 41 423 187
+386 40 557 817

»Sredi pušk in bajonetov,
sredi mrkih straž,
tiho stopa naša četa,
v hercegovski kras.
Čuje se odmev korakov,
po kamenju hercegovskem,
he ja ho, he ja ho.«

(Bilečanka, Milan Apih, 1940)

mu že pri vaji, kaj šele bo, če bi se general res blagovolil oglasiti v naši spalnici.

Dan JLA je velik praznik in pri kosilu bomo dobili celo kozarec vina. Pripravljamo se na svečano postrojavanje, častni vod sestavljen iz vodnikov stažistov pa že tri dni trenira strojevi korak. In mi? Treniramo strojevo obuko, zlasti tisti del, ko bo primarširal častni vod in bo padla komanda: "POZDRAV ZASTAVI!" Zdaj je že jasno, da bo slavnostni govornik general in narodni heroj, skorajda domačin Vlado Šegrt. Tudi rednim oficirjem se tresejo hlače - bo vse tako, kot mora biti?

Takrat sem tudi prvič slišal - če bi nas slučajno general pohvalil z VRLO DOBRO, bi moral naš odziv biti SLUŽIMO NARODU.

Bileća, 27. december 1975

Vse je v pričakovanju novega leta. Učne ure sicer potekajo po urniku pa je vseeno vseskozi v zraku čutiti napetost. To bo moje prvo novo leto ko se ne mučim z vprašanjem kako in kje ga bom pričakal, saj je vse skupaj že vnaprej jasno – v neki zahojeni palanki med neznanci, ki pa jih počasi a zanesljivo vse bolj spoznavam.

Kot sem že zapisal – smo iz različnih krajev in tudi zelo različnih značajev. Nekateri to svojo vojno obveznost jemljejo zelo resno, nekateri vse skupaj jemljejo kot igro, nekateri pa vsega skupaj še vedno nismo povsem dojeli.

Meni je zabavno kako se posamezniki odzivajo na vsak poziv poročnika Lazarevića ali ostalih starešin. Rekli so, da mora biti odziv jasen in glasen, pri pisanju tega načela pa avtorji zagotovo niso imeli v mislih, da mora ta odziv vreči stekla iz okenskih okvirjev. In natančno to se dogaja, dva izmed nas sta načelu jasnosti in glasnosti dodala še to tretjo dimenzijo. »Druže poručniče, pitomac Ilija Žarić« ali »druže poručniče, pitomac Milan Rvović!« sta tako glasna, da se ju sliši vse do spalnice, ki je kar precej oddaljena od učilnic. Moja predstavitev je sicer jasna in če poročnik ni ravno med naglušnimi tudi dokaj glasna.

Pisma prihajajo zelo neredno, kar je do neke mere razumljivo – pošte so zasute z raznimi novoletnimi čestitkami, ampak če bi tile uradniki na poštah vedeli kako dragoceno je vsako pismo, ki ga vojaki tako nestrpno pričakujejo bi dali prioriteto vsem tistim, ki v naslovu nosijo VOJNA POŠTA.

Društvo Bilečanci Slovenija
Zlato polje 1, 4000 Kranj
info@bilecaslo.si
www.bilecaslo.si
+386 41 423 187
+386 40 557 817

»Sredi pušk in bajonetov,
sredi mrkih straž,
tiho stopa naša četa,
v hercegovski kras.
Čuje se odmev korakov,
po kamenju hercegovskem,
he ja ho, he ja ho.«

(Bilečanka, Milan Apih, 1940)

Kosilo. Spet smo zadnji, kar pomeni da danes ne bo pasulja. Tisti malce nenavadni grahov pire sem nekako sprejel, ampak kupusa pa niti pod razno ne. Že zjutraj me odbije njegov smrad. Telovadimo namreč nedaleč stran od cistern kjer ga kisajo in ta vonj je res odbijajoč.

Po kosilu dežurni deli pisma in pista se napolni z nestrpnimi vojaki, ki seveda pričakujejo domačih novic. Nekateri veseli in zadovoljni, drugi spet razočarani - spet nič. Vsak posebej skuša poiskati kak kotiček na katerem bo ali prebral pismo od doma ali pa skril razočaranje.

Po obveznem dnevniku klepet, različne zgodbe o tem kje in kako smo doslej preživljali ta čakanja na novo leto. Kakorkoli so bile zgodbe različne, zabavne in zanimive, skupni imenovalec je bil enak – to novo leto bo nekaj posebnega.

Še štirje dnevi in ne bom prečrtal le dneva, temveč tudi leto.

Bileća, ponedeljek 29. december 1975

Meni je malo hecno, ko se zdaj prepucavamo CEPLJENJE DA, CEPLJENJE NE!

Nihče me ni nič vprašal, enostavno so nas postrojili, odpeljali v ambulanto in nam vbrizgali neko konjsko dozo pa sem šel skozi vojaščino po mrazu, blatu in bil večkrat moker kot suh. Zdrav? Bolj ali manj, še tisto epidemijo gripe sem moral simulirati, če sem se hotel vsaj malo naspiti, a o tem bom že še pisal, ko pride na vrsto.

Čeprav je do novega leta še, kot smo pravili v vojski SITNO in je na vsakem koraku čutiti novoletno vzdušje, delo poteka normalno. Danes smo imeli vajo LEZI GOTOVS. Za tiste, ki ni veste – iz stava mirno stopiš z levo nogo naprej, se spustiš na desno roko in zaležeš. Napolniš puško in prek mušice nameriš v sovražnika. Sledi komanda IZPRAZNI in vse ponoviš v obratnem vrstnem redu. To smo vadili ne samo s puško ampak tudi s puškomitraljezom, avtomatsko puško, in z ručnim bacačem, Popoldne smo kopali zaklone. Kopali? V tem kamnu? In to z ašovčičem, to je tista mala lopatka, ki je komaj kaj večja od tistih lopatk s katerimi se igrajo otroci v peskovniku. Ni bilo lahko, padlo je kar nekaj šestih. Imel sem srečo, bil sem bolj proti koncu, ko so tisti pred menoj že krepko zrahljali tisti krš, odnesel sem jo z devetko in s pohvalo. Kaj naj rečem, bil sem ponosen, to je bila moja prva ocena in ... sicer pa mi je bilo tudi malce nerodno. Nisem želel, da bi izpadlo da se grebem, čeprav je res, da sem že tisti hip, ko sem prestopil kapijo samemu sebi obljudil – ajde,

Društvo Bilečanci Slovenija
Zlato polje 1, 4000 Kranj
info@bilecaslo.si
www.bilecaslo.si
+386 41 423 187
+386 40 557 817

»Sredi pušk in bajonetov,
sredi mrkih straž,
tiho stopa naša četa,
v hercegovski kras.
Čuje se odmev korakov,
po kamenju hercegovskem,
he ja ho, he ja ho.«

(Bilečanka, Milan Apih, 1940)

če že moram, bom svoje oddelal kar se da dobro in resno, bo vsaj čas hitreje minil.

Takoj po novem letu nas čaka tudi prvi pisni test iz »čitanja karata«, pa tudi kapetan Momiroški (NASTAVA GAĐANJA) je že najavil prva spraševanja. Ta kapetan je bil pravzaprav malce samosvoj, znan pa je bil po tem, da je z največjim veseljem dajal oceno ŠŠŠŠŠESSSSTSAČETRIMINUSA.

Žal mi je le, da še nismo dali svečane obaveze kar je pomenilo, da ne smemo v mesto in tako smo si lahko dodobra ogledali vojašnico. Jasno, največja gneča je bila pred kantino. Bili smo še frišni, polni denarja od raznih stricev in tet in pivo je teklo v potokih.

Popoldne so nas spet gnali v kinodvorano in znova vsesplošni »spavanac« nekaj minut po tistem, ko je ugasnila luč.

Po večerji obvezne napolitanke s pivom pa TV dnevnik, neobvezen klepet s spomini na civilne dni in prekrižal sem še 15. dan. Res nimate pojma kako pomemben obred je bil to in kako grozljivo je to hkrati bilo, ko si v koledarju opazil koliko dni je še pred tabo.

Bileća, sreda 31. december 1975 ali KAKO SEM SE PRVIČ ZNAŠEL V MESTU, ČEPRAV ŠE NISEM DAL SVEČANE OBAVEZE 😊 :-)

Pa da bi bila Bileća neko mesto? Ko sem 14. decembra prispel nisem uspel dobro pogledati kam sem prišel. Danes, ko sem tu že 17 dni, sem tistih nekaj hiš lahko videl samo prek ograje, vsekakor pa ne dovolj, da bi si ustvaril neko mnenje.

Ne spomnim se natanko ali je ta dan potekala kakšna »nastava«, sem pa skoraj prepričan, da je šlo vse po nekem ustaljenem vrstnem redu. **DIŽ SE VOJSKO**, jutranja fiskultura, postrojavanje, **KAPU SKINI**, zajtrk....

Želeli smo si, da bi čimbolj prijetno dočakali novo leto, obljubili pa so nam tudi nekoliko bolj svečano večerjo, ampak... dogovorili smo se, da bomo nekaj naredili tudi sami. Zbrali smo nekaj denarja, vsak od nas je prispeval po 50 dinarjev (pojma nimam ali je bilo to takrat malo ali veliko, vsekakor pa dovolj) in zapisali spisek želja. Ta spisek smo potem predali komandirju voda. Ampak človek je komandir pešadijskega voda, ne pa tam neki »pozadinac« ki bi skrbel za nabavo. Sicer pa, tudi sam je imel družino in povsem normalno je da je kot vsak normalen človek to najdaljšo noč želel preživeti z njo, brez da bi mislil na kaj drugega.

Društvo Bilečanci Slovenija
Zlato polje 1, 4000 Kranj
info@bilecaslo.si
www.bilecaslo.si
+386 41 423 187
+386 40 557 817

»Sredi pušk in bajonetov,
sredi mrkih straž,
tiho stopa naša četa,
v hercegovski kras.
Čuje se odmev korakov,
po kamenju hercegovskem,
he ja ho, he ja ho.«

(Bilečanka, Milan Apih, 1940)

Malo je razmišljal in ne spomnim se natanko ali se je odločil on, ali pa smo trojko, ki naj bi nabavila vse potrebno določili sami, skratka bi sem eden od treh, ki je kljub temu, da še nismo dali svečane obaveze dobili dovoljenje za pot v mesto.

Tistih 300 in nekaj metrov do trgovine – kot bi zadel na loteriji. Dom JLA, hotel, pošta.... Pošta? Pa pošta ima seveda telefon in nihče od nas treh ni zamudil priložnosti, da bi se javil domov. Težko je to danes razumeti, vsi imamo s seboj mobitele, ampak takrat je bila že telefonska govorilnica velik komfort.

Nisem ravno nek pretiran ljubitelj kave, ampak tista v hotelu popita med civili je bila res nekaj posebnega. Kupili smo odojka, šest litrov vina, tri gajbe piva, nekaj slanega peciva, kisle kumare, še nekaj drobnarij ki pašejo k praznovanju, mimo dežurnega pa smo uspeli pretihotapiti tudi dva litra žganega.

Ne morem se spomniti ali je bil odojek že pečen, ali pa smo ga odnesli v kuhinjo, da bi nam ga spekli tam, ampak tam nekje ob osmih zvečer, po večerji in po TV dnevniku smo pričeli praznovati.

14 dni je premalo, da bi se lahko bolje spoznali, ampak če so med nami še obstajale kakršnekoli zavore, so – vsaj tako se mi zdi – na tistega 31. decembra dokončno popustile.

Jedli smo, pili, se bolj drli kot peli, klepetali in gledali TV novoletni program. In v takem vzdušju je tudi v našo vojašnico potrkalo novo leto 1976.

Malo pred eno zjutraj nas je obiskal komandir voda poročnik Lazarevič, nam zaželel srečno in z nami popil kozarec vina iz ene od steklenic, ki jih je prinesel s seboj. Pa saj je vedel, da od tistega kar smo kupili ni bilo niti za pošten požirek. Prihajali so pitomci iz drugih vodov in kmalu je bila v naši učilnici skoraj cela četrta četa.

Moram iskreno priznati, občudoval sem te ljudi, hkrati pa mi je bilo hudo za njihove družine. Res sem se spraševal, kaj te ljudi sploh žene v tak poklic in tak način življenja. Vedno so bili z nami – novo leto, prazniki, dopoldne, popoldne, nočni pohodi, nočna gađanja, uzbune, logorovanja.... kot bi jim ne bilo težko biti vedno na razpolago, hkrati pa živeti v kraju, ki si ga niso izbrali sami. Bileća. Jaz bi rekel vukojebina, v kateri ne bi živel, ampak iskreno rečeno, iz dneva v dan mi je vse bolj lezla pod kožo, iz dneva v dan sem vse bolj dojemal, da ni važno kje živiš, če živiš svoje sanje. Ti ljudje so dejansko živeli svoje sanje. Tudi tisto noč iz 31. decembra 1975 na 1976 je bilo to čutiti.

Društvo Bilečanci Slovenija
Zlato polje 1, 4000 Kranj
info@bilecaslo.si
www.bilecaslo.si
+386 41 423 187
+386 40 557 817

»Sredi pušk in bajonetov,
sredi mrkih straž,
tiho stopa naša četa,
v hercegovski kras.
Čuje se odmev korakov,
po kamenju hercegovskem,
he ja ho, he ja ho.«

(Bilečanka, Milan Apih, 1940)

Tam nekje ob treh zjutraj smo zaključili, jaz pa sem več kot štiri ure kasneje kot običajno prečrtal ne le še en dan ampak tudi celo leto 1975. Bujenje – živi komfort, šele okoli sedme zjutraj in brez tistega nasilnega DIŽ SE VOJSKO, pa tudi jutranje fiskulture ni bilo.

Bileća četrtek in petek, 1. in 2. januar 1976

Komfort, bujenje ob sedmih. Čeprav smo zaspali sorazmerno pozno, nisem zaspal. Za razliko od prvih dni se ne dogaja nič posebnega, pohajam po kasarni in se dolgočasim. Vlečejo se minute, vlečejo se ure. Ni hujšega v vojski kot je dolgčas, ko nimaš kaj pametnega početi, ko samo čakaš, da mine dan. Vreme se je pokvarilo, pričelo je deževati.

Zatečem se v vojaški klub in treniram te balkanske 1-2-3-1-2-3-1-2-1-2-1-2-3 ali po nasvetu Vasila Atanasova tre-ba-tre-ba-jebati. 😊 Torej ne štejem ampak izgovarjam te magične besede in vedno bolje mi gre. Do konca vojaščine bo morda kaj iz mene, še zlasti ker pričenjam uživati v silnem bogastvu teh ritmov. Ni tisto, da tolčeš na vsako drugo in sem pa tja kaj zasinkopiraš ali napraviš kak prehod,, tu imaš sinkop in prehodov kolikor hočeš, kolikor si jih zamisliš. In kolikor si jih sposoben izvesti.

V bistvu občudujem fanta, ki me je na avdiciji premagal, ritem ima v krvi in marsičesa sem se kasneje naučil od njega. Recimo tudi to, da je treba po vsaki vaji zlit v vase kaj ostrega 😊 Ni mi jasno kje ga ob vseh restrikcijah in ob tečnem dežurnem in njegovi klasični »prospi«, če se v paketu pojavi kaj žganega sploh dobijo, ampak vedno se najde in nikoli ga zares ne zmanjka. »Snađemo se,« mi pravijo, saj »nenazadnje je vojska šola življenja, v življenju pa je treba biti iznajdljiv.« 😊

Malo prelistam SN revijo (oba športna časopisa Tempo in SN revija sta bili ves vojaški rok moji stalni spremljevalki). No ja, nekako se prebijem čez dan in komaj čakam na tisti dve poševni črti, ki ju tako pridno beležim v koledarju. Ti dve danes odpirata novo poglavje in v bistvu si z žalostjo, da ne rečem z obupom pogledam kako prazen je še ta za leto 1976.

Bileća, ponedeljek, 5. januar 1976

Po dveh dneh dežja znova sonce in zopet je neverjetno toplo za ta letni čas. Ti praznični dnevi brez pravega dela so se neverjetno vlekli in kar je bilo najhuje – ni bilo niti pošte. Čas ubijamo z gledanjem televizije, igranjem šaha (nisem ravno med dobrimi igralci) branjem časopisov in

Društvo Bilečanci Slovenija
Zlato polje 1, 4000 Kranj
info@bilecaslo.si
www.bilecaslo.si
+386 41 423 187
+386 40 557 817

»Sredi pušk in bajonetov,
sredi mrkih straž,
tiho stopa naša četa,
v hercegovski kras.
Čuje se odmev korakov,
po kamenju hercegovskem,
he ja ho, he ja ho.«

(Bilečanka, Milan Apih, 1940)

pisanjem pisem. Danes nadomestilo za vse tiste dni, ko smo nestrpno pričakovali kakršnegakoli glasu od doma – zajetna pošiljka pisem. Dobil sem tri pisma, absolutni rekorder pa je bil moj »krevet do kreveta« Janez, ki je pobral kar polovico od vseh pisem vključno s paketom, ki so si ga seveda po bratsko razdelili. Kot cimer in »zemljak« sem imel seveda nekaj privilegijev.

Prva prava »provera znanja« in prva desetka. »Čitanje karata«. Kot nekdanjemu taborniku so se mi zdela vprašanja »prosta ko pasulj«, sem pa opazil, da so odgovori mnogim povzročali kar precej težav, tako da je bilo povprečje voda bolj slabo kot dobro. Nekaj več težav sem imel pri »nastavi gađanja«. Nisem sicer dobil »ššessst sa četri minusa«, izvlekel sem se s slabo osmico. Nisem namreč povsem prijatelj tehnike, tudi ne ravno večš ročnih spretnosti ampak sem nekako uspel razstaviti in sestaviti svojo puško. Vse to razstavljanje in sestavljanje namreč teče po natančno določenem protokolu, ki se ga je treba striktno držati.

Popoldne počitek in uživanje ob matranju stažistov, ki so se znova pripravljali za počastni vod. 10. januarja bomo namreč dali svečano obavezo in tudi to poteka po vnaprej predvidenem protokolu. Komaj čakamo, saj to pomeni, da bomo kočno lahko zapustili vojašnico in si ogledali mesto v katerem bomo preživeli naslednjih sedem mesecev. Končno gre vse po starem tempu tako da nam čas mineva hitreje. Sam doživljam tudi neke vrste osebni praznik – na današnji dan sem namreč na plesu v Študentskem naselju spoznal svojo ženo. Najbrž postajam že dolgočasen s tistim, da sem spret prečrtal še en dan, ampak kaj, ko mi je to vrhunec vsakega dneva.

Bileća, torek, 6. januar 1976

Presenečen. Hočem obuti nogavice ampak jih preprosto NI.

V JNA je kljub vsemu vladal nek red, ki smo se ga morali nepreklicno in striktno držati. V hodniku pred spalnico so bile na zgornji polici zložene vojaške torbice podložene s kartonom, da so lepo stale pa čelade in zaščitne maske – vse v ravni vrsti. Spodaj so bili šinjeli, poravnani z rokavom v rokav in če si pogledal s strani je bila ena sama ravna vrsta. In spodaj vojaški škornji na škornjih pa nogavice, ki so gledale prek vrha škornja, jasno vse cakum pakum – pošlihtano in poglihtano, oziroma kot smo rekli – »sve u potiljak«.

Vsak večer sem redno pral te »čarape«, zavedal sem se kako važne in pomembne so za dobro počutje čez dan in jih zvečer po protokolu položil

Društvo Bilečanci Slovenija
Zlato polje 1, 4000 Kranj
info@bilecaslo.si
www.bilecaslo.si
+386 41 423 187
+386 40 557 817

»Sredi pušk in bajonetov,
sredi mrkih straž,
tiho stopa naša četa,
v hercegovski kras.
Čuje se odmev korakov,
po kamenju hercegovskem,
he ja ho, he ja ho.«

(Bilečanka, Milan Apih, 1940)

prek škornjev, ampak kot sem rekel – ZJUTRAJ JIH NI BILO. Nekdo jih je očitno spizdil. Razmišljal sem zakaj in kaj za vraga mu bodo moje nogavice. Jaz si na primer nisem mogel niti zamisliti, da bi obul nogavice nekoga drugega, prav tako kot ne, da bi recimo nosil perilo nekoga drugega, ampak očitno to nekoga ni motilo. Namesto da bi opral svoje, je vzel moje oprane. Ostal sem torej brez nogavic, iz kasete sem vzel rezervne in jasno preklinjal in boga in vojsko v kateri so taki tatovi, še zlasti ker sem se zavedal da ne bo dolgo, da mi bo spizdil tudi te. Od takrat dalje sem imel vedno rezervo – ene za šminko na škornjih v hodniku, ene pa v kaseti, ki sem jih potem tudi dejansko nosil in jih takoj po večernem pranju na pol posušene spravil v kaseto. Na tak način sem vsaj vedel, da imam vedno svoje nogavice, čeprav so mi do konca služenja v Bileći ukradli še najmanj deset parov.

Bili smo tudi zelo različnih značajev in navad. Morda se je ta značaj še najbolj izrazil pri paketih, ki smo jih prejeli od doma. Nekdo je takoj po tistem, ko je prejel paket sklical družbo in ga razdelil, drugi spet pa je paket takoj spravil v kaseto, potem pa poiskal kak skrit kotiček in se spravil nad vsebino pri čemer je zelo pazil, da ga ne bi kdo zalotil. Zanimivo, »moji« Slovenci, ki so vglavnem veljali za škrte so sodili v tisto prvo kategorijo. Še ena razlika je bila – medtem ko so bili v naših paketih pretežno kupljene stvari so bile v paketih večine plodovi ročnega dela – doma narejene mesnine ali sladkarije. Takrat sem prvič poskusil tudi prave bosanske hurmašice, tulumbe in tufahije, sladkarije, ki jih zares pogrešam in njihov okus še danes čutim v ustih.

Ti različni značaji so se nenazadnje kazali tudi pri izvrševanju nalog. Bili so različne vrste krivinaši – vse jim je bilo težko in so samo pazili na to, da se izognejo kakršnemkoli delu ali obvezi, ampak večina nas je svoje naloge (čeprav morda z nerganjem) vendarle pošteno opravila. Pravzaprav so imeli tudi starešine nekam nenavaden način izbire prostovoljcev – na primer – iščem pet prostovoljcev – ti, ti in ti brez da bi počakali, da bi se prostovoljci zares javili. Tako smo »dobrovoljno« pošumljavali Hadžibegovo brdo, ali odmetavali sneg ali čistili krug.

Se je pa ta značaj pokazal tudi ob koncu šolanja – večina »krivinašev« je komajda ali pa sploh ne dokončala šolanje.

Aja, tokrat naj črtanje dneva na koledarju ostane moja zasebna stvar in vas s tem ne bom utrujal.

Društvo Bilečanci Slovenija
Zlato polje 1, 4000 Kranj
info@bilecaslo.si
www.bilecaslo.si
+386 41 423 187
+386 40 557 817

»Sredi pušk in bajonetov,
sredi mrkih straž,
tiho stopa naša četa,
v hercegovski kras.
Čuje se odmev korakov,
po kamenju hercegovskem,
he ja ho, he ja ho.«

(Bilečanka, Milan Apih, 1940)

Bileća, torek 7 in sreda 8. januar 1976

PRVA UZBUNA

Dan za poskusno uzbuno. Ne veste kaj je uzbuna? To je zmeda v kateri te ob najbolj nemogoči uri sredi najslajšega spanja vržejo iz postelje, ko moraš v nekaj minutah pograbit vse svoje stvari in potem nenehno poslušati – ajde brže, brže.

Prižgale so se neke zatemnjene luči čemur je sledilo glasno povelje UZBUNA. Čeprav smo vedeli, da bomo imeli to uzbuno je bil vsak od nas vendarle presenečen, ko je do te komande tudi zares prišlo. Vznemirjen si in čakaš, v tem pričakovanju ne moreš zaspati in potem ko vendarle zaspiš te vržejo iz postelje. Kljub vsemu smo se v rekordnem času pripravili, pograbili vsak svoje stvari in stekli na zborna mesto, ki je bilo kaka dva kilometra od vojašnice. Snega nekaj manj kot do kolen in kakih deset pod ničlo. Zalegli smo in čakali na sovraga. Minilo je kake pol ure da so prišli oficirji. Sledila je analiza našega dela in v principu so bili z našo pripravljenostjo zadovoljni in v nekem trenutku je kapetan Šegrt vprašal: »Kje pa imate bestrzajni top?« Poročnik Lazarević, komandir voda ga je dopolnil: »Saj res, Gajič, kje pa imate bestrzajni top?« Pot do zbornega mesta ni bila asfaltirana, sam kamen in skale, bilo je nemogoče, da bi top vlekli, treba ga je bilo razstaviti in jaz kot »punilac« bi moral nositi lafet. Ta je tehtal kakih 45 kil, torej le nekaj manj kot sem bil težek sam, moral bi si ga optati na rame in ga nositi skoraj dva kilometra po tistem skalovju. »Pa družje poručniče, nisem vedel, da je treba s seboj vzeti tudi bestrzajni top,« sem se izgovarjal. »Pa saj ni treba, ti boš pa na tanke metal kamenje, je bil piker poročnik. Pričakovali smo »ostav«, to je tisto ko je vse kar si napravil zaman in moraš celo vajo ponoviti, ampak kapetan je bil v načelu z našim delom zadovoljen. »Vse ste naredili tako kot je teba, to z bestrzajnim topom pa vam je menda dobra šola za prihodnjič. Probna uzbuna je namenjena ravno temu, da se ugotovi in odpravi vse morebitne napake!« je rekel

Dva dni pred svečano obavezo sem se prvič srečal s puškomitraljezom. Komanda je bila: LEZI GOTOVS, U KURIRA, DVA, U PODNOŽJE SA DVA KRATKA RAFALA – POČINJI! Tisti DVA je pomenilo, da je kurir 200 metrov od nas, rafali, ki smo jih sprožali pa niso bili niti malo kratki – vsak od nas je želel začutiti tisto pravo moč puškomitraljeza s katerim so Boris Dvornik, Ljubiša Samardžić in Bata Živojinović potokli skoraj celo nemško armado in smo streljali dokler smo imeli kaj nabojev.

Ko sem prišel na vrsto nisem takoj reagiral. »Pa kaj čakaš,« me je vprašal poročnik. »Pa nič, samo nekaj razmišljam, če bomo postrelili vse

Društvo Bilečanci Slovenija
Zlato polje 1, 4000 Kranj
info@bilecaslo.si
www.bilecaslo.si
+386 41 423 187
+386 40 557 817

»Sredi pušk in bajonetov,
sredi mrkih straž,
tiho stopa naša četa,
v hercegovski kras.
Čuje se odmev korakov,
po kamenju hercegovskem,
he ja ho, he ja ho.«

(Bilečanka, Milan Apih, 1940)

kurirje, kdo nam bo pa potem prinašal pisma, ki že tako ali tako prihajajo dokaj neredno,« sem odgovoril. Poročnik se je le nasmehnil in ponovil komando, jaz pa sem užgal. Ko sem končal je samo dodal: Eh moj Gajič, tako si bil slab, da bodo ti kurirji redno prinašali pošto vse dokler bomo imeli tebe za »nišandžijo«.

Bileća, sobota, 10. januar 1976 **DIŽ SE VOJSKO!**

V teh nekaj tednih ta najbolj nepriljubljena komanda ni bila ravno po želji komandirov odelenj, vedno so imeli kup pripomb, hkrati pa je bila to edina komanda, kjer niso mogli dati »ostava« 😊 »Naj ti postrežem z jutranjo kavico ali bi morda čajčka,« je bila pogosta pripomba, sledilo pa je »diž se magare, da te ja ne podignem!« Toda danes je bila več kot polovica voda na nogah še preden smo slišali zvok trobente in to vodnikovo rjojenje. Razlogi so bili različni, nekateri so pričakovali obisk drugi spet smo se veselili prvega prostega izhoda v mesto, vsi skupaj pa smo se zavedali, da je to dan, ko bomo postali pravi vojaki. Je dan svečane obaveze.

Obred je bil zares svečan. Častni vod s strumnim korakom, pozdrav zastavi, nekaj slavnostnih govorov in potem »jaz, ime in priimek, svečano se obavezujem...« Čestitke z vseh strani, Ponosni pogledi očetov in solze v očeh mater tistih, ki so na to ceremonijo prišli. Da, nekaterim je ta obred res veliko pomenil in ni jim bilo žal ne truda ne časa da so kljub oddaljenosti priromali z vseh krajev bivše domovine.

Sam nisem pričakoval obiska, pot od Ljubljane do Bileće res ni bila kratka pa tudi vremenske razmere niso bile ravno najbolj primerne za to dolgo pot. Zato pa sem s toliko večjo nestrpnostjo pričakoval da nas bodo spustili v mesto. Da si končno bolj podrobno ogledam mesto v katerem bom preživel teh sedem mesecev.

Ampak je obisk kljub temu prišel. Ne sicer meni ampak sotrpinu Stojanu Kreblju, h kateremu je prišel skupni prijatelj iz Ljubljane Miha Krotko. (Stojan je bil predsednik OK ZSMS Šiška, Miha pa sekretar) Kot darilo nama je prinesel šest pakung Union piva – bila so to neka povsem nova pakiranja – toda... pojavil se je problem v obliki nekega vodnika stažista na »kapiji«. Te pakunge, bile so to neka nova testna pakiranja iz Uniona niso mogle mimo njega in njegovega »prospi!«

»Kam naj prospem?« sem ga vprašal.

»Prospi!« je vztrajal. »Pivo je alkohol, vi pa dobro veste, da alkohol ne sme v kasarno!«

Društvo Bilečanci Slovenija
Zlato polje 1, 4000 Kranj
info@bilecaslo.si
www.bilecaslo.si
+386 41 423 187
+386 40 557 817

»Sredi pušk in bajonetov,
sredi mrkih straž,
tiho stopa naša četa,
v hercegovski kras.
Čuje se odmev korakov,
po kamenju hercegovskem,
he ja ho, he ja ho.«

(Bilečanka, Milan Apih, 1940)

Razložil sem mu, da naju je obiskal prijatelj iz Ljubljane, da nama je te gajbe prinesel kot darilo tudi na račun svečane obaveze in da nenazadnje pivo lahko vedno kupiš v kantini in da je torej pivo v vojašnici dovoljeno, ampak NI POMAGALO, vztrajal je, da mora pivo v odtok. Bil sem besen, ampak Stojan, veliko bolj moder od mene, je takoj zaslutil kam pes taco moli in je takoj napravil biznis »Eto družo vodniče, tebi ena gajba, ostalo pa pusti, da razdeliva med vojake za praznovanje, saj je danes velik praznik za vse nas.«

Seveda je zadel, stažo nama je vzel gajbo, ostalo pa sva odnesla vsak v svoj vod. Res pa je, da tisto pivo ni trajalo prav dolgo, več kot gajbo so popili sotrpini še isti hip, nekaj steklenic pa mi je vendarle ostalo še za kak dan.

Aha, torej ta dan smo smeli prvič tudi v mesto. Ojoj kakšna procedura. Umit, obrit, počesan, polikan s čevlji ki so se svetili v nulo, v žepu ogledalo in »češalj«, vsak gumb na svojem mestu, v kapi pa »igla i konac« Kot da se bom šel v mesto gledat v ogledalo, se česat in si šivat knofe. Stroj in smotra ter podroben pregled s strani dežurnega oficirja, ki pa je kar trajal in trajal. Kar malce sem zavidal tistim, ki so dobili obisk sorodnikov, saj so obšli to zoprno proceduro, pa še nočenje v hotelu so dobili.

Torej, kot sem že napisal, Bileća res ni posebej velika – pot od kasarne do doma JNA, pošte, hotela, morda še do kake oštarije in to je bilo vse. Večer v hotelu? Jasno muzika, pevaljka in skoraj nobenega civila, samo vojska, lačna civilne atmosfere. Navadili smo se kasneje na te pevaljke, poslušali smo jih, še bolj gledali, meni pa so se zdele, kot bi jih nekdo prekopal – vse so bile bolj ali manj blond z velikimi joški v strupenih minicah in nekatere so znale celo peti. Ampak moram pa priznati, da so bili glasbeniki kar po vrsti dobri. Znali so se ti približati ali s harmoniko ali z violino, ti zaigrati tik ob ušesu in ti kljub pomanjkanju denarja iz žepa potegniti kak dinar, Celu nam Slovencem, ki smo se kar prehitro privadili teh balkanskih običajev. Ni kaj, slovanska duša je mehka in kot sem opazil kasneje, v kafanah v katerih sem bil mnoga leta kasneje, so ti godci najpogosteje in najraje na ušesa godli prav Slovencem, je bil zaslužek najboljši.

Nekoliko majavih nog in zelo razpoložen sem se vrnil v kasarno in jasno prečrtal še en dan v koledarju.

Društvo Bilečanci Slovenija
Zlato polje 1, 4000 Kranj
info@bilecaslo.si
www.bilecaslo.si
+386 41 423 187
+386 40 557 817

»Sredi pušk in bajonetov,
sredi mrkih straž,
tiho stopa naša četa,
v hercegovski kras.
Čuje se odmev korakov,
po kamenju hercegovskem,
he ja ho, he ja ho.«

(Bilečanka, Milan Apih, 1940)

Na sliki – svečana obaveza in preverjanje pred smotro za izhod v mesto- ali imamo ogledalce, »češalj« ter v kapi iglo in konac (Stojan, Janez in jaz)

Bileća, sreda. 21. januar 1976

Po vsej Jugoslaviji imajo težave s snegom, tu pri nas pa ga je le za vzorec. Že ves dan pada nek zoprn dež in piha nek zelo neprijeten veter a to naših starešin ne moti. Komaj čakamo, da pridemo v učilnico, se posušimo in vsaj malo pogrejemo. Naš vod so izbrali za neko pokazno vežbo izvidanja s katero bomo pred visokimi gosti predstavili šolo. To nas še dodatno okupira, kajti na račun priprav za to »vežbo« nismo oproščeni vseh drugih normalnih aktivnosti. Medtem ko drugi počivajo, se moramo preganjati po Zlatištu, kamniti planoti nad Bilečo. Dobili smo neke maskirne obleke in smo videti kot kameleoni. Mene so izbrali za vodjo čelnih izvidnikov kar je v bistvu zelo zajebano. Naloge dobivam od komandirja patrole, gibam se kakih 50 metrov od drugega vodje čelnih izvidnikov in prav toliko od glavnine patrulje, nenehno moram skrbeti za razdaljo, pogovarjamo in dogovarjamo pa se samo z znaki. Zamah z roko pomeni naprej, dvig puške – naprej cela patrola, dvig roke – patrola naj se ustavi.... Plazim se po tistih kamnih, tu pa tam stečem kot zajec ali pa zaležem v kak bodeč grm. Zdi se mi, da sem si povsem zjebal kolena, v nekem trenutku pa padem in se s prsmi nabijem na kundak (ne vem kako naj to prevedem, to je tisti zadnji leseni del puške). Boli kot vrag, komaj diham, ampak vaja gre naprej. Zjeban sem, če bi bil v civilu bi verjetno od napora umrl, ampak tu v Bileći – takoj po vaji pod

Društvo Bilečanci Slovenija
Zlato polje 1, 4000 Kranj
info@bilecaslo.si
www.bilecaslo.si
+386 41 423 187
+386 40 557 817

»Sredi pušk in bajonetov,
sredi mrkih straž,
tihu stopa naša četa,
v hercegovski kras.
Čuje se odmev korakov,
po kamenju hercegovskem,
he ja ho, he ja ho.«

(Bilečanka, Milan Apih, 1940)

nadstrešek čistit orožje in opremo pa še za nekaj ur v učilnico. Pred večerjo gremo še na neko taktično vajo. Še vedno dežuje, veter pa je vse močnejši. Premraženi, premočeni in lačni, ampak – namesto v jedilnico znova pod nadstrešek in že spet čiščenje opreme in orožja. Ampak kot sem že nekajkrat omenil – če se veliko dogaja dan mine hitreje. Bojim se da si s tistim udarcem s puško nisem zlomil kakšnega rebra, bolečina je vse hujša in noč na četrtek bolj prebedim kot prespim. Zjutraj moram na »lekarsko«.

Bileća, četrtek 22. januar 1976

Z rebri je vse OK, vendar bolečine ostajajo. Še vedno dežuje. To je tisti droban dež, ki te premoči ne da bi se tega zavedal. Po jutranji nastavi in kosilu spet na Zlatište, kjer nadaljujemo s pripravami za pokazno vežbo. Še dobro, da imamo prek uniform tiste maskirne obleke, nas vsaj malce ščitijo pred tem nadležnim dežjem.

Podimo se skoraj do večerje, pred večerjo jasno nadstrešek in znova čiščenje orožja. Hočem si malo oddahniti ampak ni teorije – taktička obuka – tema - napad vojakov ponoči. Tista maskirna obleka bi nam prekleto prav prišla, bi nas vsaj zaščitila pred dežjem, ki postaja vse močnejši, vmes pa se pojavljajo tudi posamezne snežinke. Mokri smo do kože, najhujše pa je, da so se nam premočili tudi škornji. Ni hujšega, kot so mokre noge.

Ne razumem zakaj starešine ne prilagajajo programa vremenskim razmeram primerno – zagotovo bi lahko takrat ko dežuje delali v učilnici. Ampak ne, niti na misel jim ne pride, treba je namreč delati po načrtu in po programu.

Vedno močnejše sneži. Po kaki uri in pol vsi premraženi in premočeni spet čistimo orožje in namesto da bi šli v spalnice po vsaj kak kos suhe obleke nas naženejo čistit sneg, ki očitno ne kaže nobene prave volje, da bi ponehal. S temi malimi lopatkami (ašovčiči) je čiščenje praktično misija nemogoče. Od nekod se pojavijo prave lopate in gre lažje.

Malo po polnoči gremo v spalnico. Radiatorji so mlačni, vendar jih dobro obložimo s kosi uniform in upamo, da se bodo do jutra vsaj za silo kak kos le posušili. Zjutraj se bo namreč v primeru, da bo še naprej snežilo (in nič ne kaže na to, da bi ponehalo), spet potrebno lotiti čiščenja. Zdaj sem že stari borec, tu sem že pet tednov. 😊